

Ioana VASILESCU-COȘEREANU

INTERCULTURALITATE ÎN CONTEXTUL JUNIMII ȘI AL PRELECȚIUNILOR JUNIMII

Interculturalitatea ca mod de abordare este legată pretutindeni, în toată lumea de ideea de multiculturalism, pluriculturalism, așadar de pluralitate etnică și confesională probleme necesar a fi gestionate atât din perspectivă politică, socială cât și economică. Problematika pe care o pune tema în discuție are un istoric al său care teoretic își găsește, în contextul românesc, începutul pe la jumătatea secolului al XIX-lea, dar care a devenit o problemă specifică ordinii sociale moderne legată în mod direct și evident de interacțiunile sociale, și care definesc structura și funcționalitatea sistemului social, așadar și ordinea socială, dar care s-a constituit și a devenit relevantă în funcție de un program articulat abia după constituirea statului național unitar, odată cu anul 1918. Se înțelege că în acest context cadrul teoretic a fost astfel definit de principiul naționalităților, care stă la baza reorganizării socio-politice și economice într-un stat de drept ceea ce ne duce la constituirea ideii de democrație în statul modern.

Astfel, elitele din România, o parte dintre intelectualii de la mijlocul secolului al XIX-lea, au fost de acord că dezvoltarea societății românești presupune în mod imperios dezvoltarea tuturor structurilor ei conform modelului occidental. Dezacordul dintre ei, care s-a conturat datorită ritmului și căilor concrete de modernizare, a dat naștere la două grupări în cultura din România, împărțindu-se între tradiționaliști și moderniști. Primii considerau că modernizarea țării trebuie realizată în ritm moderat, adaptat la probleme reale românești pentru a nu se crea rupturi ireparabile la nivel de tradiție autohtonă. Așadar dacă ar fi, în limbaj contemporan, să definim metoda tradiționaliștilor am spune că direcția lor era *schimbarea în continuitate* tocmai pentru a nu se produce o ruptură bruscă în structura tradițională a societății românești căci aceasta ar atrage după sine o pierdere a specificului național. Astfel ne este la îndemână să recunoaștem că, la mijlocul secolului al XIX-lea, adică mai exact în jurul anului 1863 (anul de început al prelecțiilor populare), 1864 înființarea Societății Junimea la Iași, prin programul acesteia, prin politica de promovare culturală și a valorilor naționale sau nu, era abordată teoria *formelor fără fond* care înfiera imitarea formelor, a valorilor occidentale, preluate pripit, rapid, așadar superficial de către societatea românească. Tradiționaliștii susțineau de asemenea că ar fi important să se descopere și să se conserve valorile *originare, nefalsificate, autentice* ale poporului român acel *sâmbure vital, esența* neamului românesc.

Moderniștii dimpotrivă susțineau că modernizarea societății românești trebuie realizată brusc precum o intervenție chirurgicală, fără să se țină cont de tradiții, iar trecutul nu trebuie să stea în calea ideii de evoluție. Xenopol, și el tot un junimist, susținea această teorie, care spune că progresul fără suferință, fără suferința socială desigur, este de neimaginat. Dintotdeauna orice societate, lumea în general a fost traversată de conflicte interetnice, de crize de identitate.

Este cunoscut faptul că modernizarea reală a societății românești a avut loc după 1864 și s-a petrecut prin politic nu prin economic ca în celelalte state occidentale-europene care mai apoi a impus schimbările economice, juridice, schimbările de structură ale societății românești. Pentru acel moment Societatea Junimea, ai cărei membri erau adepții unui liberalism moderat, prin programul ei, prin modalitatea ei de manifestare conturează *dialogul intercultural* pe care-l va concretiza, prin acele Prelecțiuni populare, prin întrunirile săptămânale, prin editarea de reviste sau jurnale, prin înființarea de tipografii și de instituții de învățământ și care creează ceea ce poate fi definit printr-o sintagmă modernă *diversitate culturală*. Aceste întruniri aveau drept scop conturarea unor principii

comune legate de cultură, de promovarea de valori. Dezbaterile abordau diverse subiecte, de estetică, filozofie, istorie, filologie.

Societatea s-a străduit să câștige adepți și dincolo de munți, în Transilvania, dintre care mai importanți ar fi I.G. Meșotă și G. Munteanu din Brașov, E. Brote și I. Bechnitz din Sibiu. După mai multe dispute furtunoase societatea reușește să atragă majoritatea studenților români, membrii ai societății studențești *România Jună* din Viena și pe unii redactori ai ziarului transilvan „*Telegraful român*”, iar Ion Slavici cât timp s-a aflat la „*Tribuna*” și-a asumat rolul de a răspândi principiile junimiste și în Transilvania. Junimea atât din perioada ieșeană, cea de până în 1884, cât și din cea bucureșteană a fost preocupată de problemele culturii, cu un prim loc ocupat de literatură, fără a avea însă o ideologie unitară. Remarcabilă este totuși coeziunea spirituală a tuturor membrilor ei, precum și aceea datorată unor personalități distincte ale vremii care au acceptat supremația societății și puternica individualitate a lui Maiorescu, liantul întregii grupări. Astfel prin lucrările teoretice semnate de Maiorescu și Xenopol, prin filipicele lui Eminescu, Junimea a reușit să imprime culturii române o orientare nouă, iar prin continuarea programului lansat de Mihail Kogălniceanu la *Dacia Literară*, prin dezvoltarea ideilor lui Russo, Alecsandri, Odobescu sau Hașdeu, s-au opus latinismului, au combătut provincialismul, au reunit pe românii din toate provinciile țării și astfel au pus bazele limbii române moderne prin impunerea normelor limbii literare.

Interculturalitatea, dialogul intercultural perceput ca formă de abordare ne determină să caracterizăm Junimea ca pe o societate eclectică în cadrul căreia membrii erau înzestrați cu ample și diverse cunoștințe, fiecare după studiile și gusturile sale, iubitori deopotrivă de literatură și științe, atribute care au determinat evoluția, îmbogățirea.

Interculturalitatea la această scară și în această accepție caracterizează demersurile și realizările Societății Junimea, la care desigur putem alătura și Prelecțiunile împreună cu tematicile lor diverse, incluzând expuneri publice științifice despre estetică, despre limbă, despre scriere, și spunea A.C. Cuza: despre multe obiecte ale gândirii omenești – *de omnibus rebus et quibusdam aliis*, – totdeauna libere, adeseori îndrăznețe, de regulă vesele, niciodată personale sau meschine, sau înveninate.

Întâlnirile din cadrul Junimii, Prelecțiunile, de asemenea au fost reluate după 1972, în același spirit riguros, și sub aceeași deviză, *Intră cine vrea, rămâne cine poate*, la Muzeul Literaturii din Iași, cu unele mici perioade de întreruperi și au înregistrat o revigorare semnificativă după 1989. Acum când pare că nu ideile bune conduc lumea, când modelele nu mai sunt ca altădată intelectualii, valoarea, elitele spiritului românesc ori universal, *supraromânii*, pentru a-l parafraza pe Adrian Marino și când faptele și locurile sfinte ale acestei națiuni sunt trecute în derizoriu prin uitare, indiferență, ignoranță, îndrăznim să ne amintim ce se întâmpla altădată la Junimea lui Pogor, Maiorescu, Xenopol și atâtia alții sau chiar la Junimea nouă cea de după 1989, când cenaclul și Prelecțiunile și-au reluat activitatea. În ideea de a ilustra preocupările, diversitatea temelor, interculturalitatea, de a sugera atmosfera, cităm câteva titluri de conferințe, de dată ceva mai recentă, și de nume de prelector: Alexandru Dima, „*Personalitatea lui Titu Maiorescu*”; Ștefan-Marius Milcu (medic, biolog și antropolog român), „*Determinism și incertitudine în medicină*”; Vasile Pavelcu (eseist și psiholog), „*Psihologie și literatură*”; I.D. Ștefănescu (istoric de artă, eseist), „*Al. Vlahuță, Paul Bujor și rolul lor în dezvoltarea culturii românești*”; Emil Condurachi (istoric al antichității și arheolog român), „*Elemente specifice de civilizație românească intrate în patrimoniul universal*”; Adrian Marino, „*Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*”; Iorgu Iordan, „*100 de ani de teatru românesc*”; Dan Laurențiu, „*Scriitorul și puterea*”; Laurențiu Ulici, „*Mitică și Hyperion*”; Zigu Ornea, „*Actualitatea operei lui Constantin Stere*”; Livia Puia Rebreanu, „*Liviu Rebreanu la Iași*”; Valentin Silvestru, „*Dramaturgia românească – o necunoscută de 200 de ani*” și „*Viața și moartea ideilor*”; Ioan Alexandru, „*Eminescu și spațiul românesc*” și „*Națiunea, ca expresie a*

iubirii întipărită în istorie"; Eugen Coșeriu, „*Limbaj și poezie*” ori Gh. Ivănescu, „*Preocupări filologice în epoca Junimii*”.

The intercultural context of Junimea conferences

Abstract

Interculturalism as a way of approach is linked everywhere, all over the world, to the idea of multiculturalism, ethnic and religious plurality, problems that need to be managed both in terms of political, social and economic perspectives.

The issue discussed has its own history that can be found at the beginning of the 19th century in the Romanian context, but it has become an issue peculiar to the modern and social order related directly and obviously to the social interaction which define the structure and the function of the social system.

So the cream of the Romanian intellectuals from the middle of the 19th century agreed that the development of the Romanian society requires the development of its own structures according to the Western type.

This paper reveals the socio-cultural strategies through which the Romanian intellectuals from 1864, members of the Junimea Society from Iasi, manage to outline an intercultural dialogue, to influence and to accommodate with the changes in structure of the Romanian society.